

מפעולות ועד הלשון

דו"ח של ועד הלשון

לשנת תרצ"א

נשיאי הועד:

דוד ילין

ח. נ. ביאליק

חברי הועד:

א. אברונין	יוסף מיוחס
ד"ר י. אהרונז	הרב מ. צ. סגל
פ. אורבוך	פרופ' נ. סלושץ
מ. אזרחי	א. סמילאטיצקי
הרב ש. אסף	ש"י עגנון
פרופ' י. נ. אפשטיין	י. פייכמן
ד"ר יצחק אפשטיין	ד"ר א. צפרוני
ש. בן-ציון	פרופ' יוסף קלזנר
י. ד. ברקוביץ	פרופ' ש. קליין
ד"ר מ. גליקסון	י. ח. רבניצקי
י. גרזובסקי	ד"ר י. ריבלין
ד"ר ש. משרניחובסקי	ד. שמעונוביץ
א. מ. ליפשיץ	נ. שפרה"ס

מזכיר הועד:

ד"ר ש. איזנשטדט

חברי הועדות המקצועיות:

1. הועדה למונחי דפוס: זאב אשור, י. ד. ברקוביץ, א. סמיטיצקי, דניאל פרסקי, ד"ר א. צפרוני, י. ת. רבניצקי.
2. הועדה למונחי החקלאות: פ. אורבך, יהודה גרוזבסקי, ד"ר מ. זגורודסקי, יעקב פיכמן, א. פלדמן, ד"ר י. ריכרט, דוד שמעונוביץ.
3. הועדה למונחי הכווניקה: פ. אורבך, מ. אורחי, א. איג, ד"ר א. הראובני, מ. זהרי, יעקב פיכמן.
4. הועדה למונחי החשמל (תל-אביב): ד"ר ברוך, יחיאל גרינפלד, ד"ר א. ויונסקי, ד"ר ת. פוגל, דוד שמעונוביץ.
5. הועדה למונחי החשמל, המלפון ומסלול הברזל (חיפה): א. אריכא, א. אתין, בן-דוב, ס. גולדברג, ד. סמונהיל, ש. סמילר, י. פולק-פולני, א. צ'ציק, י. קופי, ז. רובינשטיין.
6. הועדה למונחי מלאכה: ח. נ. ביאליק, מ. כהן, א. סמיטיצקי, נ. שפרה'ס.
7. הועדה למונחי הצבעים: ד"ר נח בראון, ד"ר ש. טשרניחובסקי, דוד ילין, מ. כהן, יוסף מיוחס, ש. מלניק, פרופ' ש. קליין וד"ר י. ריבלין.
8. הועדה למונחי מתמטיקה רגילה: ד"ר ש. אוירבך, ד"ר יצחק אפשטיין, ד"ר א. ברוך, יחיאל גרינפלד, ד"ר א. ויונסקי, ד"ר ז. חיות, י. לדיזנסקי ומ. קיפר.
9. ועדה למונחי מתמטיקה גבוהה: ד"ר י. אמירה, ד"ר י. אפשטיין, יחיאל גרינפלד, פרופ' פקמה, פרופ' א. פרנקל.
10. ועדה למונחי נגינה: א. אברונין, מ. אסנת, ח. נ. ביאליק, ד"ר א. בן-יהודה, ש. בן-ציון, י. גרינשפון, מנשה רבינוביץ.
11. הועדה למונחי כלים ותבשילים: הרב ש. אסף, פרופ' י. נ. אפשטיין, א. מ. ליפשיץ, הרב מ. צ. סגל, ש"י ענגון ופרופ' יוסף קלוזנר.

מ ב ו א.

מחמת המצב המיוחד ששרר בארצנו בשנת החשבון ומחמת נסיעותיהם של חברי הנשיאות מר דוד ילין וח. נ. ביאליק לחוץ-לארץ לא התקמה האספה השנתית של חברי הועד וכל העבודה התרכזה בישיבות הנשיאות, בלשכה, בוועדות המקצועיות ובמערכת, לשוננו.

חובת-השעה היתה שמירת הקיים, עמידה על משמר הלשון, ועד הלשון לא הפסיק את עבודתו על אף המכשולים שקמו על דרכו. הוא פקח על עבודת הועדות, המשיך את הוצאת הרבעון, לשוננו ולפי מדת יכלתו גם הרחיב את פעולתו בקביעת מונחים למקצועות שמושיים חדשים.

יודע ומכיר הועד את צרכי הלשון של הישוב המדבר עברית, שגדל ועלה לקבוצת של רבבות, ונהירות לו הפגימות הקיימות בשפת הרבו. רשומות בידי הועד שניאות רבות שנשתרשו בלשון הרבו, שהן צריכות תקון, כמו כן מאות מלים מחודשות על ידי סופרים ובלשנים יהודים המעונות ברור ובדיקה.

מכל צד באות לפני הועד דרישות למונחים מקצועיים חדשים. הדרישות העיקריות שבאו בזמן האחרון הן: מאת המועצה ללמודים עליונים של הממשלה (מונחים במתמטיקה ובפיסיכולוגיה), מאת ספרני בית-הספרים הלאומי והאוניברסיטאי (מונחים לספרנות), עובדי הבנקים (מונחים לבנקים ולהנהלת הישבנות), מאת הגן הבוטני במקוה-ישראל (מונחים בבוטניקה), מאת המשקים בעמק (מונחים לנפחות ולמסגרות), מאת הנוער העברי בפולין (מונחים לצרכים שמושיים שונים).

אולם חברי הועד העוסקים רוב יומם כל אחד במלאכתו והנושאים בסבלות הזמן אינם יכולים להתנדב במדה יתרה לעבודה בועד ובעודות.

הועד ישאף גם להבא להרחבת עבודתו עד כמה שתשיג ידו. הוא יתקן את קשריו עם האוניברסיטה העברית ועם מכונים המחקריים, ירחיב לפי יכלתו את אוצר הספרים בבלשנות, הנחוצן לצרכי עבודת הועד, ידאג לבסוס קיומו של הרבעון „לשוננו“ ויכשיר את התנאים לפרסום יותר רחב של החמר הלשוני המוכן בידי הועדות. הכרת חשיבותה של עבודת הועד, המניחה יסודות רחבים ללשון העברית, השמושית בתור שפת היצירה וההתחדשות של עם ישראל, טרם חדרה לחוגים רחבים. על זה יעיד המחסור באמצעים ההכרחיים, המעכב את התפתחותה הרצויה של עבודת הועד.

חברת „אמוני הלשון העברית“ קבלה על עצמה את התפקיד החשוב הזה של יצירת בסיס חמרי לועד הלשון, ועל מוסדות הצבור, החברות לתרבות עברית ועל כל הנאמנים לתחית הלשון בכל מקום שהם החובה לסייע לרכישת הבריס-תורמים לחברה זו.

עבודת הועדות המקצועיות.

סקירה קצרה זו מראה, כי עבודתן של הועדות לא נתמעטה, וכי הן שאפו, לפי מדת האפשרות, לספק את צרכיה החיוניים של הלשון. רשימות המונחים, פרי עבודתן של הועדות, תתפרסמה גם להבא בהדרגה ובקביעות ב„לשוננו“.

מרבבה הצורך לפרסם את רוב הרשימות בצורה של טבלאות ומלוגים שמושיים ולפרסם אותן במדה רחבה בעם. גם עבודה זו נשתדל לעשות עד כמה שתשיג ידנו.

1. הועדה למונחי דפוס וכריכת ספרים סיימה את עבודתה. ישיבותיה האחרונות מוקדשות לעריכה מוחלטת של הרשימה אשר תתפרסם בקרוב ב"לשוננו".
2. הועדה למונחי החקלאות עברה במשך ישיבות אחדות על האות "א" של המלון המפורט לחקלאות המוצע ע"י הד"ר מ. זגורודסקי. שאר האותיות תבאנה בהדרגה לעיון חברי-הועדה.
3. הועדה למונחי בוטניקה קבעה רשימה מפורטת למורפולוגיה של צמחים שנתפרסמה ב"לשוננו". כמו כן השתתפה בקביעת המונחים לצרכי "מגדיר הצמחים" שיצא בהוצאת האוניברסיטה העברית. חברי הועדה מכינים חמר לעבודתם בשנת תרצ"ב.
4. הועדה למונחי חשמל בתל-אביב הכינה לדפוס את המדור של פסיקה וחיימה חשמלית לפי המלון בין-הלאומי של שלומן כרך ב' והיא ממשיכה את עבודתה באינסטלציה חשמלית.
5. הועדה למונחי חשמל, טלפון ומסלות הברזל קבלה בשנת החשבון זכות של ועדה אבטונומית. היא קבעה רשימה של מונחים לצרכי שמוש פועלי הרכבת, ביהוד למקצוע הסקת הקטרים ונהוגם. הרשימה נשלחה להסתדרות פועלי הרכבת בחיפה ולסניפה בירושלים והודבקה על טבלה במועדון פועלי הרכבת בתוספת תרגום ערבי ואנגלי. מלבד זה עסקה הועדה בקביעת מונחים לחשמל בהתאם לחלוקת החמר, שהיתה בינה ובין הועדה למונחי חשמל בתל-אביב.
6. הועדה למונחי מלאכה גמרה את סדור רשימת המונחים לעבודות העץ ההולכת ומתפרסמת ב"לשוננו". הועדה קובעת לה תכנית חדשה לעבודתה בהתאם לדרישות המלאכה בארץ.
7. הועדה למונחי הצבעים, שעסקה בשנה הקודמת בלקוט המקורות ובעבודות הכנה אחרות, עבדה במשך שנת החשבון בקביעות וקבעה מונחים (פעלים, שמות, תארים) לצבעים מסוג השחור, הלבן, הכחול, התכול, האדום, הצהוב, לגווניהם. עבודת הועדה תמשך גם בשנת תרצ"ב ועם גמר עריכת הרשימה, תתפרסם ב"לשוננו" ולפי מדת היכולת גם בצורת טבלאות מיוחדות בצרוף הצבעים הטבעיים.
8. הועדה למונחי המתמטיקה הרגילה (סניף תל-אביב) קבעה מונחים לאלגברה ולגיאומטריה.
9. הועדה למונחי המתמטיקה הגבוהה קבעה את המונחים הנחוצים בעיקר לצרכי המחקר וההוראה באוניברסיטה העברית. יושב ראש הועדה הפרופ' אברהם פרנקל, שיצא בינתים לחוץ-לארץ, עוסק בעריכתה המוחלטת של הרשימה שתבוא לעיון הועד ותתפרסם ב"לשוננו".
- לפי הצעת הנשיאות עומדות שתי הועדות למתמטיקה להתמוז יחד ולהשלים את עבודתן. בועדה המאוחדת ישתתפו החברים מירושלים ומתל-אביב.

10. הועדה למונחי הנגינה, שנוסדה בתחלת הקיץ תרצ"א, ציינה תכנית לעבודתה וגם נגשה לקביעת שמות לכלי נגינה ולחלקיהם. הרבה גרמה לעכוב עבודתה של הועדה יציאתו של ה. נ. ביאליק לחוץ-לארץ. הועדה תמשיך את עבודתה בשנת תרצ"ב.

11. הועדה לכלים ולתבשילים היתה אנוסה להפסיק מסבות שונות את עבודתה הקרובה לגמר ורק מתחלת תרצ"ב חזרה לעבודתה.

12. הועד מכין (בסיועו של מר ראובן גרוסמן) תרגום אנגלי לרשימת מונחי הצלום, שנתפרסמה „בלשונונו" והעתידה להופיע בצורת מלון מיוחד לתועלת הצלמים והוכבי הצלום.

מלבד זה נתנו תשובות לשאלות שונות במקצוע האריזה, המטען והנגרות.

ועדות חדשות.

מתנהל משא ומתן עם מומחים (ביחוד עם עובדים מדעיים של האוניברסיטה) ועם מוסדות הנוגעים בדבר על יסוד ועדות חדשות:

1) למונחי הזואולוגיה, שיש בהם צורך רב בקשר עם פתיחת הפקולטה למדעי הטבע של האוניברסיטה העברית.

2) למונחי הספרנות, לפי הצעת ספרנים מבית-הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בירושלים.

3) למונחי הגיאוגרפיה, המשך העבודה של שנת תרפ"ו, שמסקנותיה נתפרסמו בזכרונות ועד הלשון, חוברת ו'.

4) למונחי רפואת-השנים, בהשתתפות אגודת רופאי-השנים בתל-אביב.

„לשונונו"

במשך שנת תרצ"א יצא הרבעון של ועד הלשון העברית „לשונונו", בעריכת חבר הועד ד"ר א. צפרוני, כסדרו ונשתכלל בתכנו ובצורתו. על חבר המלומדים המשתתפים בו נוספו שמות חדשים. התפתח המדור המדעי וגם החלק השמושי.

ועד הלשון פרסם ברבעון שורה של רשימות מונחים, כמו: מונחי הפסיקה, עבודות-העץ, המורפולוגיה של צמחים והצלום.

בראשית השנה פרץ המשבר בשוק הספרים העברי, אשר הרס את כל סדרי-הפצתו של הרבעון בחוץ-לארץ והעמיד את קיומו בסכנה. על ועד הלשון הוטל לכסות את הגרעון שהתהווה בתקציבו של הרבעון ולהבטיח את קיומו להבא.

בסוף השנה עלה בידי הועד לפתור במדה ידועה את השאלה הזאת ולגשת להוצאת כרך ד' בתנאים יותר נוחים. בשנת תרצ"ב משתתפת בהוצאת „לשוננו" גם חברת „אמנות, ארץ־ישראל" והרבעון נדפס בבית דפוסה המשוכלל. מן המאמרים שנתפרסמו בכרך ג' של „לשוננו" ראויים להזכר ביחוד: יחס הדקדוק המשנתי לדקדוק המקראי (מ. ב. שניידר), למונחי ההידרוגרפיה (פרופ' ש. קליין), הקירות השוואה בבלשנות שמית־מצרית (ש. ייבין), הלשון בשירי יל"ג (א. אברונין), טיולים בשדה הלשון (ק. לויאס), היסודות העבריים בשפת יהודי תימן (ש. ד. גוטיין), השפעת הארמית על העברית (יצחק אבינרי), שמות האבנים הטובות (ד"ר נ. שלם).